

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

**ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальності 013 Початкова освіта**

Ужгород 2025

Програма атестаційного екзамену для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта освітньої програми «Початкова освіта».

Розробники:

Попадич О. О., д.п.н., професор, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи;

Повідайчик О. С., д.п.н., професор, завідувачка кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Протокол № 8 від 25.03.2025 р.

Завідувачка кафедри _____ Оксана ПОВІДАЙЧИК

Голова науково-методичної комісії _____ Олена ПОПАДИЧ

© Повідайчик О.С., Попадич О.О.
© ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розроблена відповідно до стандарту вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1456 та освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта у ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Мета атестаційного екзамену – оцінювання рівня набутих здобувачами необхідних компетентностей (загальних і фахових) та оволодіння визначеними програмними результатами, які виявляються в знаннях, уміннях та на вичках розв’язання складних професійних завдань, здатності вирішувати проблеми навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку в закладах системи освіти, розв’язувати складні педагогічні завдання із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти.

Вимоги до рівня підготовки здобувачів

Здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта повинні володіти такими компетентностями:

загальними:

- здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (КЗ-1);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (КЗ-2);
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт (КЗ-3);
- здатність працювати в команді (КЗ-4);
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (КЗ-5);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (КЗ-6);
- здатність діяти соціально відповідально і свідомо (КЗ-7);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (КЗ-8).

спеціальними (фаховими):

- здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово (СК-1);
- здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності (СК-2);
- здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної,

математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної СК-3);

– здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з батьками, іншими учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність (СК-4);

– здатність до проектування осередків навчання, виховання і розвитку здобувачів початкової освіти (СК-5);

– здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових, індивідуальних та етнічних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій (СК-6);

– здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної (СК-7);

– здатність до збору, інтерпретації, узагальнення та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти (СК-8);

– здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу (СК-9);

– здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами (СК-10);

– здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства (СК-11);

– здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та реалізувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи (СК-12);

– здатність працювати в полікультурному середовищі (СК-13);

– здатність працювати з проблемними дітьми, схильними до девіантної поведінки (СК-14);

– здатність проводити педагогічні дослідження в галузі початкової освіти (СК-15).

У результаті опанування змісту ОП бакалавр початкової освіти повинен демонструвати такі *результати навчання*:

– організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, батьками, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності;

формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти (ПРН 1);

– управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах (ПРН 2);

– критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі (ПРН 3);

– спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів (ПРН 4);

– організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів (ПРН 5);

– інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми (ПРН 6);

– планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання (ПРН 7);

– організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування (ПРН 8);

– планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи (ПРН 9);

– використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами (ПРН 10);

– збирати, інтерпретувати та застосовувати дані у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності (ПРН 11);

– застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування (ПРН 12);

– організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу (ПРН 13);

- забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей (ПРН 14);
- здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм девіантної поведінки, дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу (ПРН 15);
- використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп (ПРН 16);
- ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі (ПРН 17);
- проводити педагогічні дослідження в галузі початкової освіти і використовувати їх результати у професійній діяльності (ПРН 18).

**Перелік обов'язкових компонент освітньо-професійної програми,
з яких проводиться атестаційний екзаме
зі спеціальності «Початкова освіта»**

1.1. Психологічно-педагогічні дисципліни

1. Полікультурна освіта
2. Інклюзивна освіта
3. Історія педагогіки
4. Основи педагогічних досліджень
5. Загальна психологія
6. Вступ до спеціальності
7. Порівняльна педагогіка початкової школи
8. Школознавство
9. Теорія виховання
10. Дидактика
11. Педагогічна майстерність
12. Педагогічні технології у початковій школі

1.2. Методика початкової освіти

1. Методика виховної роботи у початковій школі
2. Методика навчання математичної освітньої галузі
3. Методика навчання природничої освітньої галузі
4. Методика навчання фізкультурної освітньої галузі
5. Музика, образотворче мистецтво та методика навчання мистецької освітньої галузі
6. Методика навчання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі
7. Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі
8. Методика навчання технологічної освітньої галузі
9. Методика навчання інформатичної освітньої галузі
10. Методика навчання громадянської та історичної освітньої галузі

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1.1. ПСИХОЛОГІЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА

Поняття про полікультурну освіту. Основні принципи полікультурної освіти. Основні концепції розвитку полікультурної освіти в світі та в Україні в кінці ХІХ - початку ХХ ст. Основні напрями розвитку сучасної полікультурної освіти. Історія розвитку полікультурної освіти. Проблема полікультурності в контексті сучасних глобалізаційних процесів. Основні напрями роботи з питань формування у майбутніх педагогів полікультурної картини світу, міжкультурних комунікацій та полікультурної свідомості. Білінгвальне навчання. Полікультурна компетентність педагога. Полікультурна освіта про національне та міжнаціональне. України і Європа : діалог культур. Мораль і духовність в полікультурній освіті. Основні принципи морального кодексу народів різних національностей. Місце українського народу серед народів світу (компаративістичний аналіз). Історичні відомості про полікультурну сім'ю. Релігійне наповнення змісту полікультурної освіти. Поліконфесійність сучасного світу. Формування полікультурної картини світу особистості. Культуротворча діяльність як пріоритет сучасної вищої освіти. Інноваційна культура як вищий прояв загальнокультурних професійних та особистісних якостей педагога. Політика крос-культурної освіти Створення транснаціонального освітнього простору. Загальноосвітня школа і виховання громадянина Європи. Політика мультикультурної освіти в США. Заохочення культурної мозаїки в Канаді. Створення «сім'ї націй» в Австралії.

Список рекомендованих джерел:

1. Бахов І.С. Тенденції розвитку полікультурної освіти у професійній підготовці фахівців Канади і США (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 624 с.
2. Васьків С. Засоби полікультурної освіти у вихованні дітей та молоді. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / за ред. М. Пантук, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 74. Том 1. С.345-348.
3. Васьків С. Т. Передумови розвитку полікультурної освіти дітей та молоді на Закарпатті другої половини ХІХ ст. - першої половини ХХ ст. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 67 Т.1. Видавничий дім “Гельветика”, 2024. С.57-60.
4. Дем'яненко О. Формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів як інструмент ефективною крос-культурною взаємодією в умовах глобалізації вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: науковий журнал. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. № 4 (58). С. 237–243.
5. Кендзьор П. І. Основні засади організації полікультурного виховання в педагогічній системі школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 1. С. 213–221.

6. Козубовська І. В., Сідун Л. Ю., Мигалина З. І. Полікультурна підготовка кадрів для шкіл і дошкільних закладів в США. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія.* Мукачево : Вид-во МДУ, 2020. Випуск 1 (11). С. 226 – 229.

7. Кривко М. Ю. Визначення поняття «полікультурна освіта» у наукових працях вітчизняних і німецьких учених. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 89 С.28-32.

8. Кругленко Л., Дороніна Т. Методологічні засади історико-педагогічного висвітлення проблеми полікультурності. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 40. Том 2. С.206-212

9. Кучменко Е.М. Мультикультурне виховання – мільтикультурна взаємодія людських цінностей (історіографічний огляд). Література та культура. Полісся. Серія «Історичні науки». 2017. Вип. 87. С. 232–242

10. Лесик А.С., Корнеєв Д.Є. Ідеї полікультурності та їх реалізація в освітньому середовищі закладу вищої освіти. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки 2 (22) 2021. С. 18-22.

11. Сідун Л.Ю. Реалізація принципу полікультурності в умовах багатонаціональної держави. Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів : матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (Ужгород, 27 вересня, 2019 р.). Ужгород : РІК-У, 2019. С. 92 – 93.

12. Султанова Л. С. Полікультурна освіта майбутнього викладача закладу вищої освіти: теоретичний аспект: Монографія / Л. Султанова. – Івано-Франківськ: ЯРИНА, 2018. – 352 с.

13. Яківчук Г. Актуалізація полікультурного виховання школярів засобами українських традицій та фольклору. Нова педагогічна думка. 2014. № 3. С. 147– 151.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

Інклюзивна освіта як умова розвитку сучасного суспільства. Толерантність як умова функціонування системи інклюзивної освіти. Інклюзивна педагогіка в системі педагогічних наук. Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивного навчання. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в межах закладу освіти. Підготовка вчителя для роботи в інклюзивному класі. Форми організації інклюзивного навчання. Організація інклюзивного освітнього середовища в початковій школі. Партнерство між батьками та педагогічним колективом в організації сприятливого інклюзивного середовища.

Список рекомендованих джерел:

1. Джин Е. Айрес. Дитина і сенсорна інтеграція. Розуміння прихованих проблем розвитку. Київ: Видавництво Ростислава Бурлаки, 2024. 265с.

2. Інклюзивна освіта: досвід і перспективи: колект. монографія /Аргіропуолос Д. та ін.; відп. ред. Г.Давиденко. Вінниця: Нілан, 2016. 241 с.
3. Колупаєва А., Тараненко О. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. Київ: Видавнича група «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
4. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку /навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.
5. Кузава І.Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія та методика: монографія / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К.; Луцьк: Іванюк В. П., 2013. 291 с.
6. Малишевська І.А. Теоретико-методичні основи підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища: монографія. Умань: СПД «Сочінський», 2018. 386 с.
7. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. / Ю. Д. Бойчук та ін. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. 337 с.
8. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : Агенство «Україна», 2019. 300 с.
9. Удич З. І. Інклюзивна освіта. Практикум для студентів педагогічних спеціальностей: навч. посіб./ Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Ін-т педагогіки та психології. Тернопіль: Прінт-офіс, 2016. 141 с.
10. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу. Виховання та навчальна практика у країнах Стародавнього Сходу. Виховання й шкільна освіта в державах Стародавньої Греції. Особливості спартанської та афінської виховних систем. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації. Педагогічна система Яна Амоса Коменського. Вчення Я.А. Коменського про школу, обґрунтування класно-урочної системи. Дидактичні погляди Я.А.Коменського. Педагогічна концепція Джона Локка. Педагогічні ідеї Жан-Жака Руссо. Педагогічні погляди і діяльність Й.Песталоцці. Теорія і методика початкового навчання Й.Песталоцці. Педагогічна система А.Дістервега. Педагогічна теорія Йогана Фрідріха Гербарта. Педагогічне вчення Фрідріха Фребеля. С. Френе: школа успіху і радості. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер). «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі.

Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні. Острозька школа-академія. Києво-Могилянська академія. Розвиток шкільництва на терені Запорозької Січі. Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г.Сковороди. Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича. Педагогічна діяльність О. В.Духновича та А.Волошина. Антропоцентризм як провідна ідея

творчості К. Ушинського. Полікультурність – головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди діячів української революції (М.Грушевський, С.Русова). М.Грушевський про українську мову й українську школу. Виховний ідеал Г. Ващенко. Концепція соціально-особистісного виховання А.Макаренка. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.

Список рекомендованих джерел:

1. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава: Полтавський вісник, 1994. 191с.
2. Волошин Августин. Педагогічні твори Ужгород: Закарпаття, 2007. 574с.
3. Васюк О. В. Історія педагогіки та освіти в Україні: підручн. Київ ЦП «Компринт», 2019. 519 с.
4. Завгородня Т.К. Педагогіка В. О. Сухомлинського. Монографія. ІваноФранківськ: «НАІР». 2019. 209 с.
5. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л.В. Маляр, М.І. Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.
6. Історія педагогіки: навчальний посібник для студентів ЗВО / Л. В. Задорожна Княгницька. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с
7. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664с.
8. Козубовська І.В, М.М.Повідайчик, І.Є.Попович Нова освітня парадигма «навчання через дослідження»: зарубіжний досвід. Ужгород, 2021.
9. Левківський М.В. Історія педагогіки. Підручник. / М.В. Левківський К.: «Центр навчальної літератури», 2019. 380 с
10. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.1 (Зміст.: Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу). К.: Рад. школа, 1976. 654 с.
11. Сбруєва А.А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: навчальний посібник. / А.А. Сбруєва, М.Ю. Рисіна. - Суми: СНУ, 2014. С. 398.
12. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л. Омеляненко.- К.: Знання-Прес, 2003. 700с.
13. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Спроба антропологічної антропології Вибр. пед. твори: У 2 т. К., 1982. Т.1.
14. Хрестоматія з української педагогіки: навчально-методичний посібник / Упоряд. О.С. Березюк, О.М. Власенко; За ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 338 с.
15. Тимчик М.П., Староста В.І. Проблематика морально-релігійного і патріотичного виховання у творчій спадщині Олександра Духновича: методичні матеріали. Ужгород: ТОВ поліграф центр «Ліра», 2019. 60 с. Бібліогр.: с. 52-59.

ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Планування та забезпечення якості дослідження. Наукові дослідження: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет. Програма дослідження: структура документу, основні пункти, етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні. Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування. Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.

Методи збирання інформації. Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача. Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення. Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування. Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайнові, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до різних питань. Формулювання питань і відповідей в анкеті). Інтерв'ювання. Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування. Соціометрія: особливості застосування та інструментарію (анкета, шкали). Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз.

Методи аналізу емпіричних даних. Вимірювання: визначення, види, рівні. Описова статистика. Якісний та кількісний аналіз даних. Аналіз кореляційного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції.

Список рекомендованих джерел:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г.Сорокіної, А.Є.Артюхова, І.О.Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 171 с.

2. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.

3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

4. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 224 с.

5. Ладанюк А.П., Власенко Л.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень. К.: Вид. Ліра-К., 2018. 352 с.

6. Лузан П.Г., Сопівник І.В., Виговська С.В. Основи науково-педагогічних досліджень. Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2010. 366 с.

1. Староста В.І. (Не)комп'ютерно орієнтоване тестування у вищій школі: погляди учасників освітнього процесу щодо (не)зручності використання. Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету», 2024. Вип. 16, С. 173-193.

1. Староста В.І. Академічне консультування: зручність та ефективність в умовах традиційного та дистанційного навчання. Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету», 2024. Вип. 17, С. 137-159.

2. Староста В.І. Кваліфікаційні роботи: підготовка, оформлення, захист. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 64 с.

7. Староста В.І. Кваліфікаційні роботи: підготовка, оформлення, захист. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / Автор-упорядник В.І. Староста. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 60 с.

8. Староста В.І. Курсові роботи: підготовка, оформлення, захист. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 40 с.

9. Староста В.І. Курсові роботи: підготовка, оформлення, захист: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 47 с.

10. Староста В.І. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для самостійної роботи здобувачів освіти. Вид. 2-е, випр. і доп. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. 72 с.

11. Староста В.І. Мотивація навчання студентів та аспірантів до і під час ускладнених умов (пандемія Covid-19, воєнний стан в Україні). Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2024. Вип. 2(11). С. 105-116.

12. Староста В.І. Ознайомлення з природою та екологічне виховання дітей дошкільного віку: зміст та апробація опитувальника для батьків. Розвиток основних напрямів соціогуманітарних наук: проблеми та перспективи: матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю (м. Кам'янське, 01-02.06.2023). Дніпровський державний технічний університет: Кам'янське, 2023. С. 228-231.

13. Староста В.І. Основи педагогічних досліджень: Навчальний посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів педагогічних спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 43 с.

3. Староста В.І. Погляди педагогів щодо природничо-екологічної освіти дітей дошкільного віку: зміст та апробація опитувальника. Освіта та наука крізь виклики сьогодення: Матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 17-19.05.2023). Вип. 1(53)/2023. 6 с.

4. Староста В.І. Самооцінка учасників освітнього процесу власної здатності до фантазування, творчої уяви. Науково-теоретичні засади та практичні аспекти осучаснення освітньої діяльності: міждисциплінарний підхід. Матеріали Всеукр. науково-практ. конф. (м. Запоріжжя, 11.11.2024). Електронний збірник наукових праць ЗОІППО. Вип. 3(58)/2024. 6 с.

5. Термінологічний словник основних понять з педагогіки та інформаційно-комунікаційних технологій: навчально-методичний посібник / Упорядники: В.І. Староста, Г.М. Шикітка. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. 108 с.

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Психологія як наука про виникнення, функціонування і розвиток психіки. Становлення предмета психології. Розвиток психології. Напрями наукової психології у Західній Європі й США: психоаналіз, біхевіоризм, гештальтпсихологія, когнітивна психологія, гуманістична психологія. Галузі сучасної психології. Основні завдання психології на сучасному етапі. Психіка як об'єкт психології. Мозок і психіка. Рефлекторний характер психіки. Будова нервової системи. Основні процеси і закони вищої нервової діяльності. Іррадіація, концентрація і взаємна індукція нервових процесів збудження і

гальмування. Умовні й безумовні рефлексії. Динамічний стереотип. Перша та друга сигнальні системи. Локалізація психічних функцій у корі головного мозку.

Методологічна основа вивчення психіки: принципи детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку, системності, випереджального відображення тощо. Основні групи методів психології. Організаційні методи: порівняльне, лонгітюдне, комплексне дослідження. Емпіричні методи: спостереження і самоспостереження, експеримент (лабораторний, природний, констатуючий і формуючий), психодіагностика (тести, опитувальники, анкети, інтерв'ю, соціометрія), аналіз продуктів діяльності. Методи обробки даних: кількісний (статистичний) і якісний аналіз. Методи корекції: груповий тренінг і аутотренінг, психотерапія. Методики психологічного дослідження. Етапи психологічного дослідження: підготовчий, власне експериментальний, кількісної обробки даних, інтерпретації отриманих даних.

Теоретичні підходи до проблеми виникнення психіки. Виникнення психіки як результат еволюції нервової системи. Особливості й форми прояву психіки в поведінці: інстинкти, навички, інтелектуальна поведінка. Спілкування і мова тварин. Умови переходу до вищої форми відображення — людської свідомості. Роль праці та спілкування у виникненні свідомості. Суть відмінностей психіки тварин і людини. Свідомість і мовлення. Свідомість і несвідоме.

Поняття про особистість у психології. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість!», «індивідуальність». Структура особистості. Біологічне і соціальне в структурі особистості. Мотиваційна сфера особистості. Потреби як джерело активності особистості. Мотиви. Види мотивів. Потяги й схильності. Інтереси. Переконавання і світогляд. Установка особистості. Ціннісні орієнтації особистості як змістова характеристика мотиваційної сфери особистості. Спрямованість особистості. Форми прояву спрямованості. Самосвідомість особистості. Образ “Я” як установка особистості. Самооцінка та її роль у становленні самосвідомості особистості. Рівень домагань. Формування особистості. Рушійні сили розвитку особистості. Формування особистості як процес і результат її розвитку. Формування особистості як цілеспрямоване виховання. Формування особистості молодшого школяра в групі. Група і колектив. Методи вивчення міжособистісних взаємовідносин у групі. Діти з особливими потребами. Інклюзія.

Поняття про діяльність. Діяльність та імпульсивна поведінка. Діяльність як зовнішня (фізична) і внутрішня (психічна) активність. Роль діяльності в становленні особистості. Структура діяльності людини: мета, мотиви, дії. Дія як процес, спрямований на досягнення поставленої мети. Види дій. Інтеріоризація й екстеріоризація дій. Опанування діяльністю. Навички і вміння. Етапи і чинники продуктивності формування навичок. Взаємодія навичок. Перенесення й інтерференція навичок. Уміння як використання знань і навичок для досягнення мети діяльності. Навички як дія, виконання якої стало потребою. Звички. Формування діяльності. Основні види діяльності (праця, навчання, гра) та їх психологічна характеристика. Предметна і сюжетно-рольова гра як показники психічного розвитку дитини. Основні види діяльності молодшого школяра.

Поняття «спілкування». Функції спілкування. Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Структура спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Вербальна і невербальна комунікації. Мовлення як процес спілкування людей за

допомогою мови. Спілкування як міжособистісна взаємодія. Роль і рольові очікування у процесі спілкування. Спілкування як сприймання і розуміння людьми одне одного. Причинна інтерпретація поведінки іншої людини. Ефекти «ореола» і стереотипізації у сприйнятті іншої людини. Спілкування людей у групах. Особливості спілкування у молодшому шкільному віці.

Поняття про темперамент. Теорії темпераменту. Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Типи темпераменту. Прояв темпераменту у трудовій і навчальній діяльності. Темперамент й індивідуальний стиль діяльності. Поняття про характер. Темперамент і характер. Характер та індивідуальність людини. Структура характеру. Індивідуальне і типове в характері. Риси характеру і становлення особистості. Акцентуації характеру. Методи вивчення характеру. Виразні ознаки характеру. Проблема взаємозв'язку характеру і зовнішнього вигляду людини. Формування характеру. Формування характеру у молодшому шкільному віці. Поняття про здібності. Задатки і здібності. Здібності та діяльність. Види здібностей. Загальні й спеціальні здібності. Рівні розвитку здібностей. Обдарованість. Талант. Геніальність. Умови розвитку здібностей: активність, навчання і виховання. Методи визначення здібностей. Формування здібностей. Роль інтересів і схильностей у формуванні здібностей. Спеціальні здібності і проблема їх розвитку. Розвиток здібностей у молодшому шкільному віці.

Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги. Механізми мозкової діяльності, що забезпечують зосередження на об'єкті. Орієнтовна діяльність і увага. Характеристики уваги: стійкість, переключення, розподіл, обсяг. Види уваги: мимовільна, довільна, післядовільна. Взаємозв'язок якостей уваги і властивостей нервової системи. Умови привертання уваги. Підтримка уваги у процесі діяльності. Методи вивчення уваги. Особливості уваги молодшого школяра.

Поняття про відчуття і сприймання. Рефлекторна природа відчуттів. Рецептори й аналізатори. Класифікація відчуттів. Види відчуттів. Загальні властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація подразників. Поріг чутливості та його вимір. Удосконалення відчуттів. Компенсаційний ефект. Сприймання як перцептивна діяльність суб'єкта. Характеристики сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість. Залежність сприймання від попереднього досвіду і характеру діяльності. Фігура і фон сприймання. Сприймання простору і часу. Зорові ілюзії. Особливості сприймання молодшого школяра.

Поняття про пам'ять. Фізіологічні основи пам'яті. Види пам'яті. Генетична і прижиттєва пам'ять. Класифікація пам'яті: за модальністю (наочно-образна, рухова, емоційна, словесно-логічна), тривалістю зберігання (миттєва, короткочасна, проміжна, довгострокова), цілями діяльності (мимовільна, довільна). Процеси пам'яті. Запам'ятовування: мимовільне і довільне, механічне і логічне. Відтворення. Забування. Умови і прийоми підвищення ефективності пам'яті. Види пам'яті. Методи вивчення пам'яті. Особливості пам'яті молодшого школяра.

Поняття про мислення. Мислення і чуттєве пізнання. Операції мислення: порівняння, аналіз, синтез, абстракція, конкретизація, узагальнення. Форми мислення: поняття, судження, умовивід. Класифікація видів мислення: за

формою (предметно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне), характером розв'язаних задач (теоретичне, практичне), ступенем новизни й оригінальності (репродуктивне, творче). Індивідуальні особливості мислення: глибина, самостійність, широта, гнучкість, швидкість, креативність. Мислення і мовлення. Засоби активізації розумової діяльності людини. Методи вивчення мислення. Особливості мислення і мовлення молодшого школяра.

Поняття про уяву. Випереджальне відображення у процесі уяви. Види уяви: мимовільна і довільна, репродуктивна і творча. Фантазія, марення, мрії. Засоби і прийоми створення нових образів: типізація і гіперболізація, аглютинація, схематизація. Методи вивчення уяви. Уява і творча діяльність. Особливості уяви молодшого школяра.

Поняття про почуття. Функції почуттів.. Емоції.. Емоційні властивості особистості. Соціальна обумовленість людських почуттів. Вищі почуття: моральні, інтелектуальні, естетичні, праксичні. Методи вивчення емоційної сфери людини. Можливості саморегуляції емоцій. Поняття про психічні (емоційні) стани: чуттєвий тон, афект, стрес, фрустрацію, настрій, пристрасть. Врахування психічних станів у навчально-виховній роботі з дітьми. Поняття про волю. Функції волі. Воля як саморегуляція діяльності. Вольові якості. Простий і складний вольовий акт. Структура складного вольового акту. Взаємозв'язок мотивів і волі. Можливості самовиховання волі. Особливості емоційно-вольової сфери молодшого школяра.

Список рекомендованих джерел:

1. Варій М., Терлецька Ю. Психологія. Львів: Львівська політехніка, 2017.
2. Дуткевич Т. Дитяча психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019.
3. Дуткевич Т. Загальна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2019.
4. Засєкіна Л.В. Основи психології. К.: Медицина, 2018.
5. Колобич О. Загальна психологія. Львів: Львівська політехніка, 2018.
6. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М. Степанов. К.: Академвидав, 2006.
7. Сергеєнкова О., Столяренко О. Вікова психологія. К.: Центр навч. літератури, 2020.
8. Сергеєнкова О., Столяренко О. Загальна психологія. К: Центр навч. літератури, 2019.
9. Слюсарєаський М. Психологія. Львівська політехніка, 2019.
10. Степанов М. Педагогічна психологія. К. Академвидав, 2011.

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Місце і роль педагога у суспільному розвитку. Характеристика ролі вчителя у суспільному розвитку. Функції вчителя. Професійні знання, уміння, здібності і якості сучасного вчителя. Особистісно-професійні вимоги до фахівця

початкової ланки. Система освіти в Україні. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту», Тенденції розвитку вищої освіти в Україні на сучасному етапі. Початкова школа – основне місце професійної діяльності майбутнього початкових класів. Роль

початкової школи в національному відродженні. Завдання школи. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту». Особливості особистості молодшого школяра, його права та обов'язки. Самостійна і науково-дослідна робота студентів в системі професійної підготовки. Організаційні аспекти навчання у закладі вищої освіти. Освітнє середовище закладу вищої освіти та його роль у формуванні професійної культури майбутнього фахівця. Науково-дослідна робота студентів. Робота з літературними джерелами. Науково-дослідна робота студентів як один із напрямів самостійної роботи. Педагогічна практика як форма самостійної роботи студентів. Організація професійного самовиховання майбутнього вчителя закладу загальної середньої освіти, професійне самовиховання майбутніх педагогів. Самовиховання і його роль у професійному становленні майбутнього вчителя. Основні завдання закладу вищої освіти щодо самовиховання майбутніх фахівців. Структура процесу самовиховання студентів. технології їх застосування. Предмет і завдання педагогіки. закони, закономірності та принципи навчання. Завдання педагогіки. Сутність поняття «закономірності навчання», об'єктивні та суб'єктивні закономірності навчання. Система педагогічних принципів та їх характеристика. Методологія педагогіки та методи науково-педагогічних досліджень. Методологія педагогіки, її рівні, підходи. Педагогічне дослідження, науковий апарат дослідження. Методи педагогічних досліджень, їх класифікація. Процес виховання: суть, зміст, принципи. Сутність процесу виховання. Принципи виховання. Виховання як суттєвий чинник розвитку особистості молодшого школяра. Основні напрями виховання. Мета виховання в сучасній педагогіці. Зарубіжна педагогіка про мету виховання. Методи навчання. Сутність поняття «метод навчання». Класифікація методів навчання. Характеристика методів навчання, умови ефективності їх застосування. Розвиток і формування особистості молодшого школяра. Вікова періодизація в педагогіці. Структура особистості. Розвиток молодшого школяра. Чинники розвитку особистості. Закономірності та рушійні сили розвитку особистості молодшого школяра. Нерівномірність розвитку. Врахування індивідуальних особливостей. Теорії розвитку особистості. Становлення особистості у процесі соціалізації. вплив середовища на розвиток особистості молодшого школяра. Педагогічна характеристика соціального середовища. Класифікація і загальна характеристика факторів соціалізації. Сім'я як середовище розвитку і формування особистості. Виховні функції соціального середовища. Народна педагогіка про вплив середовища на розвиток і формування особистості дитини. Роль виховання та діяльності у формуванні особистості. Ієрархія виховних цілей. Умови і фактори визначення цілей виховання. Ідеал українського виховання. Народна педагогіка про мету та ідеал виховання. Діяльність як основний фактор формування особистості молодшого школяра. Взаємозв'язок діяльності, спілкування і розвитку особистості. Суть, зміст, мета і види діяльності. Спілкування і його значення в розвитку особистості.

Список рекомендованих джерел:

1. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність К.: Наукова думка, 2010. 365 с.
2. Закон України «Про освіту». Верховна Рада України. Офіційний вісник України. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. 2-е вид. К.: Т-во «Знання» України, 2010. 520 с.
4. Кучерявий О. Г. Педагогіка : особистісно-розвивальні аспекти: навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Слово», 2014. 440 с.
5. Концепція нової української школи: розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р (від 14 грудня 2016 р.). URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/21/108>
6. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 200 с.
7. Товканець О.С. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Вступ до спеціальності з основами педагогіки» для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта освітньої програми «Початкова освіта». Ужгород, Редакційно-видавничий відділ ДВНЗ «УжНУ». 2024. 46с.
8. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред.. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во Рута, 2016. 400 с.
9. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 168 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Теоретичні та методологічні основи порівняльної педагогіки. Особливості дослідження освітніх процесів на глобальному, регіональному та національному рівнях. Розвиток початкової освіти на межі ХХ-ХХІ століть. Модернізація вищої освіти на сучасному етапі. Європейський простір вищої освіти. Освітні системи США, Великобританії та Канади. Освітні системи провідних країн Європейського Союзу. Національні особливості освітніх систем країн Вишеградської групи. Розвиток освітніх систем на пострадянському просторі. Освітні системи розвинутих країн Східної та Південно-Східної Азії.

Список рекомендованих джерел:

1. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка: підручник; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ; Ніжин: Лисенко М., 2016. 408 с.
2. Галус О.М., Шапошнікова Л.М. Порівняльна педагогіка. Київ: Вища школа, 2006. 216 с.
3. Пономарьова Г.Ф., Семенова М.О. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. Харків: Ексклюзив, 2014. 424 с.
4. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів : хрестоматія. Київ : Педагогічна думка, 2015. 176 с.
5. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти: навчальний посібник. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. 319 с.
6. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США: монографія / [А.П. Джурило, О.З. Глушко, О.І. Локшина та ін.]. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 192 с.
7. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2014. 216 с.

8. Черепанова С. Порівняльна педагогіка. Лекції. Практикум: [навч. посіб. для студентів-магістрантів спец. 011 Освіт., пед. науки]. Львів: Растр-7, 2019. 175 с.

ШКОЛОЗНАВСТВО

Управління навчальним закладом (дослідники теорії та практик управління освітою; типи управління освітою; структура процесу управління освітою). Інновації в управлінні закладом освіти. Нові підходи до управління освітнім закладом в умовах реформування освіти. Концепція «Нова українська школа» як стратегічна основа розвитку освіти. Функції директора школи. Функції заступників директора школи (з навчальної роботи, з виховної роботи, по господарській частині). Принципи планування роботи школи на навчальний рік. Річний план та його розділи. Поточне планування. Етапи організації перевірки стану будь-якого з питань навчального процесу. Внутрішньошкільний контроль та його види. Методи внутрішньошкільного контролю. Види внутрішньошкільного контролю за ознакою логічної послідовності (попередній, проміжний, підсумковий, епізодичний, періодичний). Зміст внутрішньошкільного контролю всіх видів діяльності. Форми внутрішньошкільного контролю. Внутрішньошкільний контроль як механізм вдосконалення освітнього процесу. Роль методичної роботи в сучасній школі. Функції методичної роботи. Завдання методичної роботи в початковій ланці освіти. Зміст методичної роботи. Форми методичної роботи в школі. Групові та масові форми методичної роботи. Відкриті уроки, вимоги до їх аналізу та обговорення. Взаємовідвідування. Зміст роботи предметних комісій. Атестація педагогічних працівників. Принципи, на яких ґрунтується атестація. Склад атестаційної комісії. Атестації на відповідність посаді з установами однієї з кваліфікаційних категорій. Індивідуальність, авторитет та імідж директора школи. Особистісні та професійні якості директора школи. Психологічні вимоги до керівника освіти. Психологічна характеристика стилів керівництва. Керівництво самоосвітою та самовихованням вчителів: зміст і основні прийоми. Роль директора школи у формуванні демократичної атмосфери в педагогічному колективі. Вплив педагогічного колективу на коригування особистісних якостей керівника та його розвиток.

Список рекомендованих джерел:

1. Дуткевич Т.В., Толков О.С. Техніка управлінської діяльності у закладі освіти: Навчальний посібник. КНТ: Київ, 2020. 194 с.
2. Лист МОНУ № 1/9-683 від 04.11.2019 «Щодо підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників».
3. Менеджмент в освіті: Підручник / За ред. проф. В.В. Крижка. Київ: Освіта України, 2020. 438 с.
4. Мистецтво управління школою / Євген Михайлович Павлютенков. Харків : Основа, 2011. 320 с.
5. Нові підходи до управління освітнім закладом в умовах реформування освіти : метод. посіб. для керівників закл. заг. серед. освіти / уклад.: Л. М. Михайлова, Л. М. Савенко, В. С. Стасюк ; Луган. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. Харків : «Друкарня Мадрид», 2018. 98 с.

6. Управління закладом освіти: Підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С.Г. Немченко, В.В. Крижко, О.С. Боднар, В.В. Радул, О.М. Старокожко, Ю.І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2022. 506 с.
7. Основи управління закладом загальної середньої освіти : навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закл. / Зіновій Михайлович Онишків. Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2018. 191 с.
8. Професійний стандарт керівника (директора) закладу загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profesijnij-standart-kerivnika-direktora-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
9. Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти від 25.006.2028 р. z1028–18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1028-18#Text> (дата звернення 24.09.2020).
10. Управління закладом освіти : підруч. для здобувачів другого рівня вищ. освіти пед. ун-тів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, О. С. Боднар, В. В. Радул, О. М. Старокожко, Ю. І. Кондратенко ; Бердян. держ. пед. ун-т. 2-ге вид. переробл. і допов. Бердянськ : БДПУ, 2022. 506 с.
11. Управління закладами освіти: теорія, історія, практика : колективна монографія / [авт. кол.: Н. В. Безлюдна, В. В. Бойченко, О. В. Бялик та ін.] ; за заг. ред. О. Л. Кірдан ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 290 с.
12. Управління закладом загальної середньої освіти в контексті Нової української школи / Чудна В. І. // Таврійський вісн. освіти. 2019. № 1. С. 222–230.

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Сутність процесу виховання. Структура процесу виховання. Рушійні сили виховання. Внутрішні суперечності процесу виховання. Зовнішні суперечності процесу виховання. Складові виховного процесу. Закономірності виховного процесу. Принципи виховання. Закономірності виховання: органічний зв'язок виховання із суспільними потребами та умовами, взаємодія у виховному процесі всієї сукупності різноманітних чинників; опора в виховному процесі на позитивні якості дитини, стимуляцію активності особистості, позитивні емоції від досягнутих успіхів; результати виховання залежать від виховного впливу на внутрішній світ дитини, її духовну, емоційну сфери; діяльність і спілкування як визначальні чинники. Принципи виховання: цілеспрямованість, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю дітей, повага до особистості дитини, поєднана з розумною вимогливістю до неї та інші. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Методи Нової української школи (наставництво, супервізія, інтервізія, моделювання, проєктування, тощо), можливості їх використання для організації роботи інклюзивного класу в умовах полікультурного освітнього простору. Характеристика провідної діяльності у молодшому шкільному віці. Полікультурне виховання. Громадянське виховання. Розумове виховання. Моральне виховання. Екологічне виховання. Статеве виховання. Правове виховання. Трудове виховання. Естетичне виховання. Фізичне виховання. Поняття про методи виховання. Структура методів виховання. Методи формування свідомості особистості. Методи організації

діяльності та формування досвіду громадської поведінки. Методи стимулювання поведінки і діяльності особистості. Методи контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні. Прийоми педагогічного впливу. Вимоги до використання методів виховання в навчально-виховному процесі початкової школи. Вибір методів виховання. Засоби виховання. Виховання особистості в колективі. Позакласна виховна робота. Дитячий колектив, його ознаки. Структура первинного учнівського колективу. Стадії розвитку колективу. Шляхи та чинники розвитку дитячого колективу. Класний керівник у школі. Функції класного керівника. Напрями і форми роботи класного керівника. Критерії оцінювання ефективності виховного процесу. Функції класного керівника (діагностична, організаційна, виховна, координаційна, стимулююча). Поняття та види планування. Функції планування. Структура плану виховної роботи класного керівника. Умови ефективності планування. Орієнтовний зміст виховання в загальноосвітній школі. Завдання, зміст й основні напрямки позакласної виховної роботи з молодшими школярами. Форми позакласної виховної роботи. Позашкільна виховна робота. Поняття про позаурочну і позашкільну роботу як важливу ланку навчання і виховання в системі безперервної освіти. Закон України «Про позашкільну освіту». Виховна діяльність громадських організації дітей та молоді. Перебудова змісту і форм позаурочної і позашкільної виховної роботи на засадах народної педагогіки.

Список рекомендованих джерел:

1. Марків В. М. Теорія виховання : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг : КП, 2015. 241 с.
2. Ковальчук В. Теорія і практика виховання. Методичні рекомендації до семінарських занять /для студентів спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія). Житомир: Вид-во ЖДУ, 2023. 50 с.
3. Ярощук Л. Теорія та методика виховання : навчальний посібник. Бердянськ, 2019. 400 с.
4. Попадич О. О. Навчально-методичні рекомендації для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта освітньої програми «Початкова освіта». Ужгород, Редакційно-видавничий відділ ДВНЗ «УжНУ». 2024. 115 с.
5. Попадич О. О. Підготовка вчителя до формування правових знань учнів початкових класів засобами інноваційно-творчої діяльності. Освіта і наука. 2020. Вип. 1 (28). 2020. С. 119–124.
6. Попадич О. О. Комплексне використання на уроці інтегрованого курсу «Я досліджую світ» методів навчання, спрямованих на формування в учнів правової компетентності. *Virtus : Scientific Journal*. 2021. №. 51. Р. 63–67.
7. Попадич О. О. Підготовка вчителя до формування правових знань учнів початкових класів щодо безпечної поведінки в інтернеті. *An integradet approach to science modernization: methods, models and multidisciplinary: proceedings of the I International scientific and practical conference (Viena, February 19,2021)*. Viena, 2021. С. 422-424.
8. Попадич О. О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до формування правової компетентності учнів початкової школи (Дис.... д. пед. наук за спеціальністю 13.00.04). Хмельн. нац. ун-тет. Хмельницький, 2021. 598 с.

9. Попадич О.О. Методика виховної роботи у початковій школі: Методичні матеріали для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності Початкова освіта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019. 52 с.

10. О. Попадич, І. Козубовська, Т. Атрощенко. Формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи в полікультурному середовищі (методичні рекомендації). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 31 с.

11. Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 14.04.2002 р. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

12. Закон України «Про освіту» / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. 2017. № 78. С. 7. Стаття 2392, код акта 87438/2017.

13. Національна доктрина розвитку освіти. Офіційний вісник України. 2002. № 16.

14. Концепція нової української школи: розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р (від 14 грудня 2016 р.). URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/21/108>

16. Наказ Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах від 29.07.2019 URL: <http://osvita.ua/legislation/other/5397/> (дата звернення: 9.03.2025).

17. Про Національну програму виховання дітей та учнівської молоді в Україні <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-98601-04> (дата звернення: 9.03.2025).

21. Педагогіка. URL: <https://pedagogika.at.ua> (дата звернення: 9.03.2025).

22. Сайт електронного навчання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/> (дата звернення: 9.03.2025).

ДИДАКТИКА

Загальні та змістові засади дидактики. Предмет, завдання, функції і основні категорії дидактики. Розвиток і становлення дидактики як науки. Зв'язок дидактики з іншими науками і педагогічним досвідом. Зміст освіти в національній школі. Державні та нормативно методичні документи про зміст освіти. Стандартизація змісту освіти. Поняття про процес навчання та його організаційні основи. Поняття про процес навчання як цілісну систему та його характеристика. Основні функції та види навчання. Закони, закономірності і правила навчання. Принципи навчання: сутність, класифікація, характеристика. Методи навчання. Форми навчання. Урок-основна форма організації навчання. Позаурочні форми організації навчання. Засоби навчання й навчальне обладнання. Передумови успіху в навчальній діяльності. Дидактика початкової освіти. Оновлені концептуальні засади початкової освіти «Нова українська школа». Сучасний зміст початкової освіти: методологічний, законодавчий, дидактичний аспекти. Компетентнісний підхід до змісту початкової освіти. Варіативність освітнього процесу у сучасних умовах. Типові освітні програми початкової освіти та їх навчально-методичне забезпечення. Особливості організації контролю і оцінювання навчально-пізнавальної діяльності учнів в контексті шкільної реформи НУШ. Контроль і оцінювання навчально-

пізнавальної діяльності учнів. Дидактичні вимоги до організації контрольної оцінювальної діяльності вчителя. Нові форми контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів: тестові завдання та освітні портфоліо. Державна підсумкова атестація, її зміст, форма та порядок проведення.

Список рекомендованих джерел:

1. Бондар. В.І. Дидактика : підручник для студентів вищих пед. навч. закл. К. : Либідь, 2005. 264 с.
2. Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: Навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.
3. Малафіїк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. К.: Кондор, 2009. 406 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: Підручник. К: Грамота, 2013. 504 с.
5. Чайка В. М. Основи дидактики: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 240 с.
6. Червінська І. Б. Дидактика початкової школи: практичний курс: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2015. 200 с.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ

Педагогічна майстерність: суть зв'язок педагогічної майстерності з фаховою підготовкою та педагогічним досвідом. Вимоги до професійної діяльності вчителя початкових класів, визначені професійним стандартом: організація, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної початкової освіти на кожному рівні та відповідає вимогам, встановленим законодавством; партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу, організація безпечного та здорового освітнього середовища відповідно до вимог законодавства; прогнозування, планування й досягнення освітніх цілей, передбачених освітніми програмами, безперервний професійний розвиток.

Професійна та особистісна ідентифікація педагога: професійна компетентність і особистість вчителя. Зміна рольового репертуару вчителя в контексті створення нової української школи. Проблеми адаптації молодого вчителя. Педагогічна творчість. Мовно-комунікативна культура та педагогічна етика. Особливості підвищення педагогічної майстерності в сучасних умовах: здатність обирати ресурси для професійного розвитку, взаємодія з колегами в професійних спільнотах, академічна добросовісність, пріоритетність розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної діяльності.

Список рекомендованих джерел:

1. Кіліченко. О.І. Основи педагогічної майстерності: модульно-рейтинговий підхід. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів Івано-Франківськ. 2012. 206 с.
2. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Н. В. Крамущенко, І Ф Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. 3-тє вид., допов. і переробл. К.: С ПД Богданова А. МЛ, 2008. 376 с.
3. Теличко Н. В. Теорія і методика формування основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя початкових класів. К.: 2014, 522 с.

4. Швай Р.І. Педагогіка творчості: підручник. Львів : Вид-во Львів. Політехніки. 2020. 200 с.

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Педагогічні технології у контексті практичної філософії і Нової української школи. Поняття про педагогічні технології. Педагогічні технології у початковій школі. Системні педагогічні технології: їх класифікація й особливості використання в умовах сучасної початкової школи. Педагогічні технології розвивального навчання молодших школярів. Дидактичний ресурс технологій проблемного, модульного та проектного навчання у початковій школі. Організаційно-методичні засади колективного, групового, індивідуального, диференційованого та інтерактивного навчання молодших школярів. Змістовне наповнення технологій інклюзивної освіти молодших школярів. Змістовне наповнення технологій білінгвальної й альтернативної освіти молодших школярів. Інформаційні та телекомунікаційні технології навчання в системі початкової освіти. Застосування особистісно зорієнтованих та ігрових технологій у контексті оптимізації освітнього процесу у початковій школі. Стратегія й тактика застосування соціально-педагогічних технологій у системі початкової освіти учнів. «Педагогіка партнерства –ключовий компонент НУШ»: використання педагогічних технологій у реалізації цілей педагогіки партнерства.

Список рекомендованих джерел:

1. Братко М.В., Козир М.В. Педагогічна інноватика : навчально-методичний посібник. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 272 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2015. Видання третє 351с .
3. Дубяга С.М. Педагогічні технології у початковій школі. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму «Початкова освіта» / Авт-уклад С.М.Дубяга. Мелітополь: вид-цтво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.
4. Зайчук В. О., Нісімчук А.С., Білан А.Д. Сучасні педагогічні технології : дидактично-інноваційний аспект. Т.2. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2009. 312 с.
5. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху. Інформаційно-методичний збірник /Упорядник Г.О. Сиротенко. Полтава: ПОІППО, 2006. 124 с.
6. Ковальчук Л. Курс лекцій з мультимедійними презентаціями в MS PowerPoint (апробація). Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2022. URL: див. Teams навч. курсу (лекції).
7. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
8. Прокопів Л.М. Інноваційні освітні технології: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
9. Пехота О.М. Освітні технології: Навчально-методичний посібник. Київ : АСК, 2002.
10. Чепіль М. Дудник Н. Педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2012. 224 с.

1.2. МЕТОДИКА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасні підходи до організації виховної діяльності. Поняття про систему виховної роботи в початковій школі. Характеристика завдань виховної роботи у початковій школі. Цілі, завдання й зміст виховної роботи в початковій школі на сучасному етапі.

Сутність методів виховання. Особливості застосування методів виховання учнів початкової школи. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання діяльності й поведінки молодших школярів. Структура й принципи функціонування колективу. Шляхи виховної взаємодії класного керівника з учнівським колективом. Шляхи згуртування колективу. Базові якості педагога-класного керівника як суб'єкта і організатора виховного процесу. Планування й здійснення класним керівником виховної роботи.

Основні форми і методи організації виховного процесу. Класифікація виховних заходів за способом їх проведення та за напрямками виховання. Умови оптимального вибору та ефективного застосування форм виховної роботи. Традиційні та інноваційні форми виховної роботи з учнями різного віку. Призначення, функції плану виховної роботи. Види та структура планів виховної роботи. Вимоги до планування виховної роботи. План виховної роботи класу за основними орієнтирами виховання. Діагностика й вимірювання вихованості молодших школярів. Методика організації виховної роботи з важковиховуваними учнями: залучення до цікавої діяльності, гуртки, консультативні центри, педагогічна психотерапія, рольова гра, інтерактивний театр, тренінг. Методика підготовки та проведення інтерактивних форм виховної роботи. Методика організації свят. Методика підготовки та проведення інтелектуальних ігор. Планування тематичного навчання. Алгоритм створення тематичного дня. Методика підготовки і проведення бесіди. Методика та організація проведення диспуту. Методика підготовки та проведення класних зборів.

Список рекомендованих джерел:

1. Андрощук І.В. Андрощук І.П. Методика виховної роботи : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.
2. Безбородих С. М. Теорія і методика виховання молодших школярів : навч.- метод. посіб. для студентів та вчителів. ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». Київ : Талком, 2019. 245 с.
3. Виховна діяльність класного керівника: соціально-методологічний концепт : навч.- метод. посіб. / Хмельниц. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ; [авт. та упоряд.: В. Є. Берега, В. Ю. Іова]. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2016. 211 с.
4. Десятник К., Коваль М. Взаємодія вчителя початкової школи з батьками: зарубіжні практики партнерства. Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (Бердянськ, 25–26 листопада 2021 р.) / за ред. І. А. Барбашової, Л. Г. Ярошук. Бердянськ : БДПУ, 2021. С. 268–273.

5. Нова українська школа: порадник для вчителя: навч.-метод. посібник / за ред. Н. М. Бібік. К.: Літера ЛТД, 2018. 159 с.

8. Петренко О.Б., Баліка Л.М., Ваколюк А.М., Гринькова Н.М., Стельмашук Ж.Г.

Актуальні проблеми освіти і виховання: навч.-метод. посіб. Рівне : РДГУ, 2020. 116 с.

9. Попадич О.О. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Методика виховної роботи у початковій школі» для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 87 с.

10. Ярошук Л. Г. Теорія та методика виховання: навч. посіб. Бердянськ, 2018. 374 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Характеристика математичної освітньої галузі. Мета та завдання вивчення початкового курсу математики. Урок як основна форма організації освітнього процесу у початковій школі. Види та типи уроків. Методика навчання нумерації цілих невід'ємних чисел. Методика ознайомлення учнів із змістом дій додавання та віднімання та їх властивостями. Методика навчання додавання і віднімання двоцифрових, трицифрових і багатоцифрових чисел. Методика ознайомлення учнів із змістом дій множення та ділення; методика навчання табличних випадків множення та ділення. Методика навчання позатабличних випадків множення та ділення; методиканавчання ділення з остачею. Методика ознайомлення з частинами і вивчення звичайних дробів. Загальні питання методики навчання розв'язування задач в початковій школі. Методика формування вмінь розв'язування простих задач. Методика формування вмінь розв'язування складених задач. Методика навчання величин та одиниць їх вимірювання в курсі початкової школи. Методика навчання алгебраїчного матеріалу в курсі початкової школи. Методика навчання геометричного матеріалу в курсі початкової школи.

Список рекомендованих джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
2. Скворцова С.О., Онопрієнко О.В. Методика навчання математики: теорія і практика: підручник для студентів [2-ге вид., допов. і переробл.]/ Л.М. Коваль, С.О. Скворцова. Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2019. 414 с.
3. Богданович М. В. Методика викладання математики в початкових класах : навчальний посібник 4-те вид., переробл. і доп. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2014. 336 с.
4. Календарне планування (відповідно до Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Р.Б. Шияна). 1клас / І.Жаркова. Тернопіль: Підручники і посібники, 2019. 64 с.
5. Перші кроки в Нову українську школу. Порадник для вчителя початкової школи. Методичні рекомендації / упор. Бурнос В.В., Красногор Т.Ф., Шоколенко Л.М., Чернігів, 2018. 118 с.
6. Прошлякова І. М. Математика. 4 клас: Розробки уроків (до підр. Богдановича М. В.). Харків: Вид-во «Ранок», 2015. 96 с.

7. Розвиток логічного мислення на уроках математики в НУШ: загадки, головоломки та логічні задачі: методичний посібник / упор. Бабко К. О., Кириченко А.В.; за аг. ред.. Т. П. Запорожченко. Чернігів, 2020. 76 с.

8. Скворцова С.О. Нова українська школа: методика навчання математики у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів : навч.-метод. посіб. / С. Скворцова, О. Онопрієнко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 352 с.

9. Типова освітня програма початкової освіти / керів. Р. Б. Шиян. URL: <http://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty>

10. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/opublikuvaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/>

11. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.34.Savchenko.pdf>

12. Шевчук І.В. Методика вивчення змістової лінії «Числа. Дії над числами»: навчальний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 107 с.

13. Шевчук І.В. Методичні підходи до розв'язування текстових задач у початковому курсі математики / І.В.Шевчук, Г.К.Шевчук, вид.2-ге Умань:ВПЦ «Візаві», 2017. 176 с.

14. Шевчук І.В. Методика вивчення освітньої галузі «Математика»: самостійні роботи до практичних занять. Частина 1: навчальний посібник / І.В.Шевчук Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 111с.

15. Шевчук І.В. Методика вивчення освітньої галузі «Математика»: самостійні роботи до практичних занять. Частина 2: навчальний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. 166 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Предмет і завдання методики навчання природничої освітньої галузі. Уявлення про предмети і явища природи. Методика формування природничих уявлень в учнів початкової школи. Утворення уявлень шляхом спостережень. Утворення уявлень на основі описів. Природничі поняття як форма засвоєння знань, їх характеристика. Загальні принципи формування понять. Дотримання принципу наступності під час формування понять. Розвиток самостійності учнів при формуванні понять. Методика формування вмінь і навичок в процесі навчання природничої галузі. Індивідуалізація у процесі навчання природничої освітньої галузі. Види диференціації завдань. Поняття про словесні методи навчання. Бесіда, методичні вимоги до застосування бесіди. Розповідь, методичні вимоги до застосування розповіді. Роль розповіді у вивченні природничої галузі. Опис та пояснення. Поняття про наочні методи дослідження. Методика використання дослідів на уроках в початковій школі. Поняття про практичні методи навчання. Спостереження як провідний метод у вивченні природи. Класифікація спостережень. Практичні роботи, їх види і сутність. Засоби наочності, особливості їх використання при вивченні природи. Натуральні засоби наочності (об'єкти живої і неживої природи). Моделювання

як навчальна діяльність. Осередок живої природи: особливості та вимоги до нього. Використання об'єктів куточка живої природи на уроках в початковій школі. Методика використання проєктної технології з природничої галузі. Види проєктів. Організація проєктної діяльності. Методика використання проблемного навчання природничої галузі в початковій школі. Методична різноманітність проблемних завдань. Метод проблемного викладу. Дослідницький метод навчання. Методика використання дидактичних ігор на уроках з природничої освітньої галузі. Інтегровані уроки. Методика проведення предметного уроку. Уроки природничої освітньої галузі, проведені у нестандартній формі (урок-вікторина, урок-КВК, урок-конференція, урок-подорож, урок «милування природою», уроки мислення). Позаурочна робота з природничої освітньої галузі, її види. Методика організації домашньої навчальної роботи з природознавства. Літні завдання з природознавства. Позакласна робота з природничої освітньої галузі. Позакласне читання у процесі вивчення природничої галузі. Роль екскурсії у пізнанні навколишнього світу учнями початкової школи. Види екскурсій. Природничо-наукові екскурсії. Екологічні екскурсії. Віртуальні екскурсії. Вимоги до організації екскурсій. Урок-екскурсія: структура і специфіка. Екологічна освіта учнів початкової школи на уроках природничої освітньої галузі.

Список рекомендованих джерел:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. Київ: Веселка, 1998. 334 с.
2. Височан Л.М. Методика викладання природознавства: курс лекцій: Навчально-методичний посібник для студентів ОКР «Бакалавр» галузі знань 0101 Педагогічна освіта напряму підготовки: 6.010102 Початкова освіта. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 170 с.
3. Гільберг Т.Г., Тарнавська С.С., Павич Н.М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу: Навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2020. 256 с.
4. Гільберг Т.Г., Тарнавська С.С., Хитра З.М., Павич Н.М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу: Навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2020. 240 с.
5. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.
6. Крамаренко А., Степанюк К. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: Навчальний посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 (або 8.01010201) «Початкова освіта» 2-ге вид., доп. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2015. 352 с.
7. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: Навчально-методичний посібник / Т.В. Воронцова та ін. Київ: Видавництво «Алатон», 2019. 128 с.
8. Сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ». <https://moodle.uzhnu.edu.ua/>

9. Спеціальна методика курсу «Я і Україна»: Навчальний посібник для студентів факультетів дошкільної та корекційної освіти вищих навчальних закладів / уклад. Н.П. Голуб. Умань: ВІЗАВІ, 2015. 115 с.

10. Танська В.В. Методика навчання природознавства у початковій школі: Навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 236 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Методика навчання фізкультурної освітньої галузі як наукова та навчальна дисципліна: предмет, об'єкт і суб'єкт вивчення дисципліни; джерела та зв'язок з іншими науками і дисциплінами; значення спеціальних термінів в системі фізичного виховання школярів (фізична культура, фізкультурна освіта, фізичне виховання, фізична підготовка, фізична підготовленість, фізичний розвиток, фізичне здоров'я, фізичні якості, рухова активність, фізичний стан, спорт, фізична реабілітація, рекреація, релаксація). Поняття системи фізичного виховання, мета, завдання, загальні та основні принципи фізичного виховання школярів: поняття системи та значення дисципліни «Методика навчання фізкультурної освітньої галузі» в системі підготовки спеціалістів в галузі освіти; особливості національної системи фізичного виховання населення; мета та завдання, загальні та основні принципи фізичного виховання. Засоби фізичного виховання: фізичні вправи – основний засіб фізичного виховання; класифікація фізичних вправ. Техніка виконання фізичних вправ: техніка фізичної вправи як найбільш раціональна форма її виконання; характеристика рухових дій. Оздоровчі сили природи та гігієнічні чинники: оздоровчі сили природи як допоміжний засіб фізичного виховання; гігієнічні чинники (оптимізації режиму навантажень і зовнішніх умов занять, чистота спортивних приміщень і майданчиків, вентиляція, освітленість, зручність інвентарю та приладів, а також умов, що сприяють відновленню фізичних сил після занять душ, сауна, масаж тощо). Методи фізичного виховання: методи фізичної вправи; ігрові та змагальні методи; вербальні методи та методи наочності. Основні сторони та принципи методики фізичного виховання: методика навчання рухам і методика розвитку фізичних якостей; методичні принципи та принципи побудови занять руховою активністю. Рухові дії як предмет навчання: закономірності формування рухових вмінь та навичок; фізіологічні механізми формування рухових умінь і навичок; теорія перенесення рухових навичок, набутих в одній вправі на іншу. Методика розвитку фізичних якостей: сили, спритності, швидкості, гнучкості, витривалості; корекція порушень постави засобами фізичного виховання. Форми побудови занять у фізичному вихованні: урочні форми організації занять фізичними вправами; форма та зміст уроку з фізичної культури; динаміка працездатності як фактор побудови уроку; неурочні форми занять фізичними вправами. Формування особистості в процесі фізичного виховання: основні аспекти морального, розумового, естетичного та трудового виховання учнів; фактори направленої формування особистості та самовиховання. Лікувальна фізична культура (ЛФК): короткий історичний огляд ЛФК; методика занять лікувальною фізичною культурою; нормативно-правова база проведення медико-педагогічного контролю в ЗЗСО; медико-педагогічний контроль фізичного розвитку і показників здоров'я учнів.

Список рекомендованих джерел:

1. Адаптивне фізичне виховання в системі підготовки бакалаврів за спеціальністю середня освіта (фізична культура): навч. посіб./ укладачі В.А. Товт, В.Я. Сусла. – Ужгород: «ТОВ «РІК-У», 2020. - 154 с.
2. Білевич О. Моральне виховання як фактор формування особистості учнів в процесі занять фізичною культурою і спортом / Олександр Білевич, Валерій Товт : Матеріали щорічної університетської підсумкової наукової студентської конференції факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Уклад. д.пед.н. Стеблюк С.В., 14 травня 2024 р. Ужгород, 2024. С.120-123.
3. Закон України «Про освіту» / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. 2017. № 78. С. 7. Стаття 2392, код акту 87438/2017.
4. Закон України „Про внесення змін до Закону України „Про фізичну культуру і спорт” (від 18 червня 1999 року) // Голос України. – 1999. – 17 липня. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?code=77014&red=100003c63299157bada85f99adb8220b856ac1&d=5&st=0>
5. Закон України „Про фізичну культуру і спорт”. – К., 2010. – 22 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
6. Закон України «Про вищу освіту». – К., 2009. – 45 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти. Офіційний вісник України. 2002. № 16.
8. Концепція нової української школи: розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р (від 14 грудня 2016 р.).
9. Наказ Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах від 29.07.2019 URL: <http://osvita.ua/legislation/other/5397/> (дата звернення: 9.03.2025).
10. Організація масових спортивних заходів і показових виступів: навч. посіб./ укладачі В.А. Товт, Н.В. Семаль, Е.М. Сивохоп – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2023.- 142 с.
11. ПОЛОЖЕННЯ про медико-педагогічний контроль за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах : Наказ Міністерства охорони здоров'я України і Міністерства освіти і науки України від 20.07.2009. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-09#Text>
12. Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах : Наказ Міністерства охорони здоров'я України і Міністерства освіти і науки України від 20.07.2009 №518/674. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-09#Text>
13. Про основні орієнтири виховання учнів 1–11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/
14. Про Національну програму виховання дітей та учнівської молоді в Україні <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-98601-04>.

15. Сивохоп Е. Особливості морального виховання учнів підліткового віку на уроках фізичної культури / Еріка Сивохоп, Валерій Товт // Матеріали щорічної університетської підсумкової наукової студентської конференції факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 18 травня 2023 року. Ужгород, 2023. - С.81-83.

16. Теоретичні основи фізичного виховання в системі підготовки бакалаврів за спеціальністю фізична культура і спорт: Підручник / укладачі: В.А. Товт, І.І. Маріонда, Н.В. Семаль – Ужгород: ТОВ «Бест-прінт», 2024. - 288 с.
[URL:https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/60916](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/60916)

1. Теорія і методика фізичного виховання в системі підготовки бакалаврів за спеціальністю Середня освіта (Фізична культура): навч. посіб. / укладач В.А. Товт, І.І. Маріонда – Ужгород: ТОВ «Бест-прінт», 2022. - 225 с.

2. Товт В.А. Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності: Метод. посіб./ В.А. Товт, Е.М. Сивохоп, І.І. Маріонда, В.Я. Сусла – Ужгород: «Фест-Прінт», 2015. – 88с.

3. Товт В А. Спортивні заходи як фактор оптимізації фізичного виховання учнівської молоді / Валерій Товт, Андрій Федорішко // Матеріали 78-ої підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Уклад. д. пед. н. Стеблюк С.В., 28-29 лютого 2024 року. Ужгород, 2024. С. 114-117.

4. Товт В. Особливості формування адаптаційних реакцій до фізичного навантаження в учнів молодшого шкільного віку / Валерій Товт, Тетяна Хома // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2023 Березень Вип. 39. С.63-67.

5. Товт В. Фізичні вправи як засіб удосконалення довільної уваги моторного типу в учнів 5-9 класів основної школи / Валерій Товт, Едуард Сивохоп, Вікторія Сусла // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – Вип. 1(52). – Ужгород: УЖНУ, 2023. – С. 223-227.

6. Товт-Коршинський Андрій. Педагогічні технології вдосконалення вольових якостей учнів старшого шкільного віку засобами фізичного виховання / Андрій Товт-Коршинський, Валерій Товт : Матеріали 79-ої підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Уклад. д. пед. н. Стеблюк С.В., 27-28 лютого 2025 року. Ужгород, 2025. С. 79-83.

МУЗИКА, ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Передумови і сутність інтеграції в шкільній мистецькій освіті. Концептуальні основи інтегрованого курсу «Мистецтво» у школі. Ознайомлення з основними поняттями педагогіки мистецтва, мистецької педагогіки, міждисциплінарними взаємодіями музичної педагогіки з мистецькою педагогікою та педагогікою мистецтва. Мистецька освітня галузь та її змістові лінії: художньо-творча діяльність; сприймання та інтерпретація мистецтва; комунікація через мистецтво. Формування ключових компетентностей молодших школярів засобами мистецтва. Інтегрований підхід до мистецької

освіти. Функції, принципи загальної мистецької освіти. Зміст і структура програми «Мистецтво». Сучасні вимоги до уроку мистецтва відповідно до Державних освітніх стандартів (дидактичні, організаційні, психологічні, виховні, валеологічні). Сучасні програми з музичного мистецтва. Типи, жанри і структура уроків. Єдність видів діяльності учнів на уроках мистецтва. Взаємоузгодження домінантних змістових ліній. Інтегрування синтетичних мистецтв у домінантні. Технологія проєктного моделювання уроків. Планування та розробка нестандартних уроків. Проблемно-евристичні художньо-педагогічні технології на уроках мистецтва. Інтерактивні художньо-педагогічні технології. Ігрові художньо-педагогічні технології. Художньо-педагогічна драматургія інтегрованих уроків мистецтва. Основні завдання ознайомлення дітей з творами музичного і образотворчого мистецтва, їх сприймання і оцінювання. Форми і методи організації сприймання та оцінювання навколишнього світу і мистецтва. Форми і методи проведення уроків сприйняття, активізація сприймання учнями творів мистецтва. Слухання музики як вид діяльності на уроці музичного мистецтва. Завдання та зміст. Художньо-педагогічний аналіз музичних творів. Завдання і зміст вокально-хорової діяльності. Види роботи вчителя з підготовки та організації вокально-хорової діяльності учнів. Вікові особливості розвитку дитячого голосу. Методика формування співацьких навичок і вмінь молодших школярів. Методи навчання співу. Вікові та психологічні особливості образотворчої діяльності. Етапи дитячої художньої діяльності та їх характеристика. Творчий розвиток молодшого школяра засобами образотворчого мистецтва. Методи і засоби навчання образотворчій грамоті в початкових класах. Педагогічні умови опанування образотворчим мистецтвом молодшими школярами. Вікові особливості дітей молодшого шкільного віку у процесі опанування образотворчим мистецтвом. Методика проведення уроків малювання з натури, за пам'яттю та за уявленням. Методика проведення уроків малювання на теми.

Список рекомендованих джерел:

1. Довідник учителя художньо-естетичного циклу в запитаннях та відповідях / Упоряд. М.С. Демчишин. Харків: Веста: Ранок, 2006. 608 с.
2. Енциклопедія малювання. Пер. з англ. В.Середі / Гол. ред. М. Городецька. Київ: Перо, 2007. 128 с.
3. Кардашов В.М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва: Навч. пос. Київ: Вид. Дім «Слово», 2007. 296 с.
4. Конаржевський Ю.А. Аналіз уроку. Харків: Ранок, 2008. 336 с.
5. Коновець С.В. Образотворче мистецтво в початковій школі. Метод. пос. Київ, 2000. 80 с.
6. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: навч. посібник. Київ: Кондор, 2011. 200 с.
7. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Початкова освіта. 2008. №37-38. С.96-104.
8. Кушка Я. Методика музичного виховання дітей. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2007. 216 с.
9. Лісовська Т. А. Теорія і методика музичного виховання : навчально-методичний посібник. Миколаїв : Видавець Румянцева Г. В., 2022. 330 с.

10. Масол Л. Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу. Навчально-методичний посібник. URL: https://www.geneza.ua/sites/default/files/productimages/Metodyky/Masol_Mystetstvo_Metodyka.pdf
11. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. Харків: Ранок, 2006. 256 с.
12. Молодушкіна І. В. Кращі музичні ігри. Харків: Основа, 2012. 175 с.
13. Образотворче мистецтво з спеціальною методикою : навчально-методичний посібник / Уклад. І.В. Бабій. Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. 112 с.
14. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 248 с.
15. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посіб. Київ : Знання України, 2004. 264 с.
16. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Київ : Освіта України, 2008.
17. Печерська Е. Уроки музики в початкових класах. Київ: Либідь, 2001. 271с.
18. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. Київ: Початкова школа, 2007. 432 с.
19. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі: Навч.-метод. Посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 215 с.
20. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. Посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
21. Трач С.К. Уроки образотворчого мистецтва 4(3) клас: посібник для вчителя. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2001. 112 с.
22. Хлебнікова Л.О. Методика хорового співу в початковій школі. Метод.посібник. Тернопіль. Навчальна книга – Богдан, 2006. 213 с.
23. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти. Кіровоград: РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2014. 528 с.
24. Шестобуз О.С. Образотворче мистецтво з методикою викладання в початкових класах: навч.-метод. Посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 140 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Завдання соціальної та здоров'я збережувальної освітньої галузі відповідно до Державного стандарту початкової освіти. Зміст, мета та завдання соціальної та здоров'я збережувальної освітньої галузі. Форми та методи розвитку соціальної та здоров'я збережувальної галузі. Загальна характеристика шкільних факторів ризику, що впливають на здоров'я дітей, сучасні підходи до формування здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі. Сутність понять «функціональний стан» та «функціональний комфорт». Динаміка працездатності молодших школярів. Методика профілактики втоми у

освітньому процесі. Проблеми монотонності у освітньому процесі. Рационалізація режимів праці та відпочинку у освітньому процесі. Здоров'язберігаючі технології та їх характеристика. Основні вимоги до організації та проведення уроків з використанням здоров'язберігаючих технологій. Управління здоров'язберігаючим процесом у початковій школі. Здоров'язбережувальні компетентності молодших школярів і здоров'язбережувальні технології в початковій школі. Поняття про зміст здоров'язберігаючої освіти у початковій школі та основні напрямки її розвитку. Організаційно-педагогічні умови здоров'я формуючої освіти. Здоров'язберігаючі основи процесу навчання в початковій школі. Організація оздоровчої роботи у групі продовженого дня. Формування культури здоров'я учнів через впровадження здоров'язберігаючих технологій навчання. Соціальна компетентність як ключова компетентність молодших школярів, основні напрями соціально-педагогічної та виховної роботи з молодшими школярами особливості використання ІКТ у формуванні соціальної компетентності молодших школярів, позакласні заходи як складова здоров'язбережувальної роботи вчителя початкової школи. Особливості використання ІКТ у формуванні соціальної компетентності молодших школярів. Позакласні заходи як складова здоров'язбережувальної роботи вчителя початкової школи. Гурткова робота як засіб формування здоров'язберігаючої компетентності.

Список рекомендованих джерел:

1. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Перший цикл навчання: 1-2 класи: Навч.-метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг. ред. О.М. Докукіної. К.: Літера, 2017. 128 с.

2. Ващенко О.М. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. Другий цикл навчання: 3-4 класи: Навч.-метод. посіб. / Уклад. О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К.А. Романенко; за заг.ред. О.М. Докукіної. К.: Літера, 2017. 80 с.

4. Державний стандарт початкової загальної освіти. Режим доступу: <https://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvitydokument/>

5. Товканець О.С. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі» для здобувачів вищої освіти денної і заочної форм навчання спеціальності Початкова освіта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ». 2023. 32с.

6. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

7.Портал «Всеосвіта». Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/valeologicni-osnovi-procesu-navcanna-u-pocatkovij-skoliopisati-perebig-procesiv-skilnoiadaptacii-ta-dezadaptacii-molodsih-skolariv24986.html>

5. Сучасні здоров'язбережувальні технології : монографія / за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Оригінал, 2018. 724 с.

8. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1- 2 класи. К.: «Освіта-Центр», 2018. 240 с.

9. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 3- 4 класи. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1273729-19#Text>

10. Хвилинки здоров'я щодня. 1-2 класи. / упоряд. В.П. Порощук Харків: Вид. група «Основа», 2018. 222 с.

11. Хвилинки здоров'я щодня. 1-2 класи. / упоряд. В.П. Порощук Харків: Вид. група «Основа», 2019. 176 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Програмне, навчально-методичне забезпечення навчання мовно-літературної освітньої галузі у початковій школі. Українська мова як навчальний предмет. Мета та завдання початкового курсу мови. Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти. Урок – основна форма навчально-виховного процесу з рідної мови в початковій школі. Структура уроків різних типів. Вимоги до уроку української мови та читання. Формулювання мети уроку. Методи та форми організації навчальної діяльності учнів на уроці. Літературне читання як навчальний предмет. Суть і змістові лінії літературної освіти. Психологічні та лінгвістичні засади методики навчання грамоти. Особливості сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу і синтезу. Завдання добукварного (підготовчого періоду) навчання грамоти. Основні завдання та етапи букварного періоду. Завдання післябукварного періоду. Структура уроку письма на вивчення нової букви. Методика вивчення фонетики і графіки. Особливості уроку читання та письма у післябукварний період вивчення грамоти. Методика формування в молодших школярів уявлень про мову і мовлення. Методика формування в молодших школярів уявлень про текст і його будову. Методика формування навичок якісного читання в початкових класах. Методика роботи над художнім твором у 1-4 класах. Етапи роботи над творами різних жанрів на уроках читання. Методика формування в молодших школярів уявлень про речення і його будову. Робота над засвоєнням понять «основа речення», «головні члени речення». Робота над засвоєнням синтаксичного зв'язку між членами речення. Методика вивчення елементів лексикології в початковій школі. Методика вивчення іменника. Методика вивчення прикметника. Методика вивчення займенника. Методика вивчення дієслова. Методика вивчення прислівника. Методика ознайомлення із числівником. Методика ознайомлення зі службовими словами. Методика вивчення морфемної будови слова. Методика вивчення орфографії. Методика розвитку мовлення. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках літературного читання. Методика проведення уроків позакласного читання.

Список рекомендованих джерел:

1. Базовий навчальний план початкової школи. Державний стандарт початкової школи Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ: Світоч, 2019. 336с.

2. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2018. 400с.

3. Вашуленко М.С., 100 мовних вправ для розвитку дослідницьких умінь учнів: метод. посібн. для вчителів / М.С.Вашуленко, С.Г.Дубовик. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2018.64с.

4. Качак Т. Літературна освіта молодших школярів. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2016. 44 с.
5. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 172 с.
6. Котик Т.М. Методика літературної освіти молодших школярів: Опорні конспекти лекцій для студентів заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ, 2014. 73 с.
7. Котик Т.М. Методика навчання української мови в початковій школі : Навчально-методичний посібник для студентів дистанційної форми навчання спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ, 2015. 295с.
8. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ: Літера ЛТД, 2010. 364 с.
9. Методика навчання каліграфії в сучасній початковій школі: Навчальний посібник для вчителів початкових класів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів / Н.М.Боднар, О.Ю.Прищепа, В.А.Трунова, І.В.Цєпова, М.І.Чабайовська. Х.: Вид-во «Ранок», 2017. 464с.
10. Методика навчання української мови з каліграфією: опорні конспекти лекцій (Частина 1). Методика навчання грамоти. Методика розвитку мовлення: для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 013 «Початкова освіта», освітній ступінь «бакалавр»/ укладач О.М.Хома. Мукачево: МДУ, 2019. 63 с.
11. Маляр Л.В. Технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури»: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 25 с.
12. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник/ Пономарьова К. І. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020 - 88 с.
13. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ: Грамота, 2012. 504 с
14. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: Посібн. для вчителя. Київ: Освіта, 2007. 334 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Трудове навчання як галузь педагогічної науки і навчальний предмет. Завдання трудового навчання в початковій школі. Методологічні засади трудового навчання. Історія розвитку трудового навчання у світовій практиці та школах України. Сучасні концепції трудового навчання й виховання молодших школярів. Психолого-педагогічні основи навчально-трудової діяльності молодших школярів Розвивальний характер навчання в початковій школі. Фізичний і розумовий розвиток на заняттях з праці. Моральний та естетичний розвиток учнів у трудовому процесі. Розвиток економічного та екологічного світогляду молодших школярів. Зміст трудового навчання в початкових класах. Структура і аналіз програми трудового навчання в початкових класах. Варіативність програми з урахуванням регіональних та матеріальних умов

школи. Комплекс базових знань і вмінь учнів 1–4 класів. Організація навчально-трудового процесу в робочій і класній кімнатах. Обладнання робочої кімнати. Куточок трудового навчання в класній кімнаті. Обладнання і організація робочого місця учня. Матеріальне і методичне забезпечення трудового процесу. Загальні правила безпечної праці. Культура праці на уроках трудового навчання. Обов'язки чергових. Методи і прийоми трудового навчання молодших школярів. Типи і структура уроків трудового навчання (художньої праці). Форми організації праці учнів. Планування уроків праці. Методологія розробки планів-конспектів уроків з трудового навчання. Врахування навчальних можливостей учнів при складанні плану-конспекту уроку. Специфіка підготовки учителя до уроків трудового навчання та художньої праці. Педагогічний аналіз уроку. Оцінно-діагностична діяльність вчителя початкових класів на уроках трудового навчання та художньої праці. Система контролю і оцінювання досягнень учнів. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів (словесне і бальне оцінювання). Організація позаурочної роботи з художніх видів праці. Методика творчого пошуку у трудовому навчанні. Інтерактивні форми трудового навчання та їх роль у творчій роботі молодших школярів. Ескізні проекти і методичні розробки навчальних об'єктів праці. Наочність у навчальному процесі молодших школярів. Конструювання навчально-наочних посібників. Навчальний, розвивальний і виховний характер ігор. Предметні дидактичні ігри. Міжпредметні зв'язки в дидактичних іграх. Папір і картон у трудовому навчанні. Досліди з різними видами паперу. Короткі відомості з історії винайдення паперу. Сировина та сучасне виробництво паперу. Застосування різних видів паперу у народному господарстві, побуті та різних сферах трудової діяльності. Основні прийоми обробки паперу, елементи графічної грамоти, з'єднання та монтаж, оздоблення. Методика навчання школярів основним прийомам обробки паперу. Пластичні матеріали, їх види та властивості. Художнє конструювання з пластичних матеріалів. Конструювання художніх виробів із природних матеріалів. Види природних матеріалів, їх специфічні особливості та властивості. Природоохоронна заготівля природних матеріалів, зберігання та підготовка до роботи. Інструменти, допоміжні матеріали для роботи з природними матеріалами. Конструювання художніх виробів із природних матеріалів. Методика ознайомлення школярів з природоохоронною заготівлею природних матеріалів. Робота з текстильними матеріалами. Художнє конструювання з текстильних матеріалів. Розмічання виробів (частин) на тканині. Прийоми розкрою тканини ножицями. Процес виготовлення виробів з тканини. З'єднання деталей ручними швами. Стібки і шви для ручного шиття. Крій і ручне шиття. Конструювання виробів з металів. Художня обробка фольги. Карбування як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Інструменти й приладдя для карбування. Утилізовані матеріали як об'єкт художньої праці. Техніка безпеки і гігієнічні вимоги в роботі з утилізованими матеріалами. Ознайомлення учнів з окремими видами утилізованих матеріалів. Технічне моделювання і конструювання.

Список рекомендованих джерел:

1. Веремійчик І.М. Методика трудового навчання в початковій школі. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Тернопіль.: Мальва: ОСО, 2004. 299с.

2. Веремійчик І.М. Майструй і твори. 3 клас Київ.: Освіта, 2008.
3. Денисенко Л.І. Азбука домашнього господарювання. Київ: А.С.К., 2002.
4. Веремійчик І.М. Трудове навчання — 1 клас. Київ: Педагогічна думка, 2007.112с.
5. Веремійчик І.М. Трудове навчання. Майстрик і Майстринка. Київ: Педагогічна думка, 2002.128с.
6. Веремійчик І.М. Трудове навчання — 3 клас. Київ: Педагогічна думка, 2003. 128 с.
7. Веремійчик І.М. Трудове навчання — 4 клас. Київ: Педагогічна думка, 2004. 128с.
8. Веремійчик І.М. Творчість на кінчиках пальців. Тернопіль: Мальва — ОСО,2002. 108с
9. Забавні саморобки з пластиліну. Донецьк: Вид-во СКІФ, 2007. 64с.
10. Карпова С.О. Флористика. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 40 с.
11. Мельник В.М. Мистецтво витинанки та аплікації: Навчальний посібник - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 256 с.
12. М'які іграшки: Ілюстроване видання. Харків: Торнадо, 2006. 96 с.
13. Трач С.К. Трудове навчання: Альбом – посібник. 1-4 клас. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007.
14. Хорунжий В.І. Практикум в навчальних майстернях з методикою трудового навчання. Тернопіль: Астон 2001.
15. Хорунжий В.І. Практичні роботи в навчальних майстернях. Київ: Вища школа, 2009.
16. Хорунжий В.І., Пономаренко Н.В. Трударик: Практичний матеріал для уроків трудового навчання та позакласної роботи з молодшими школярами. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 96 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Розвиток інформаційних технологій. Інформатика як наука та навчальний предмет у загальноосвітній школі. Мета та завдання пропедевтичного курсу інформатики. Облаштування кабінету інформатики та санітарно-гігієнічні вимоги до уроків інформатики. Підготовка вчителя до уроку інформатики у початковій школі. Організація і структура уроку з інформатики. Проведення різних типів уроків з інформатики. Особливості контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з підготовчого курсу інформатики. Форми й засоби навчання інформатики. Методи навчання інформатики у початковій школі. Їх класифікація. Аналіз програмно-методичних комплексів «Сходинки до інформатики» та методика роботи з ними. Методика вивчення змістової лінії «Комп'ютер та його складові». Методика роботи з об'єктами операційної системи Windows. Методика ознайомлення учнів з поняттям інформації, інформаційними процесами. Поняття редактора, види редакторів. Методика ознайомлення учнів з роботою графічного редактора. Методика ознайомлення учнів з роботою текстового редактора. Методика ознайомлення учнів з роботою музичного редактора. Методика ознайомлення з роботою у Всесвітній павутині. Інтернет та електронна пошта. Методика формування умінь учнів створення

презентації. Методика роботи над проектами. Значення змістової лінії «Алгоритми та виконавці» у підготовчому курсі інформатики. Методика опрацювання алгоритмів за сучасними підручниками. Труднощі та їх подолання у процесі вивчення змістової лінії «Алгоритми та виконавці». Методика формування логічного мислення учнів початкових класів на уроках інформатики. Методика проведення інтегрованих уроків у початковій школі. Методика організації позакласної роботи з інформатики для учнів початкових класів.

Список рекомендованих джерел:

1. Вдовенко В. В. Методика навчання інформатики в початковій школі: Навчально-методичний посібник. Кіровоград: ПП «Центр оперативної поліграфії Авангард », 2016. 106 с.
2. Млавець Ю.Ю. Методика навчання інформатики (конспект лекцій для студентів факультету суспільних наук). Ужгород: ДВНЗ “УжНУ”, 2021. 57 с.
3. Тимченко А. А. Інформатика та сучасні інформаційні технології з методикою навчання: навчально-методичний посібник. Миколаїв : СПД Румянцева, 2018. 239 с.
4. Стрілецька Н.М. Методика навчання інформатики (у початковій школі): навчально-методичний посібник. Чернігів: Видавець Лозовий В.М. 2014. 240 с.

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Концепція розвитку громадянської освіти в Україні та Рекомендації Європейського Парламенту та Ради (ЄС) про громадянську освіту. Громадянська і історична освіта в Концепції Нової української школи. Теоретичні основи методики викладання громадянської та історичної освіти, її загальноосвітні та виховні завдання. Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі. Головні завдання громадянської та історичної освіти у початковій школі. Громадянська та історична освітня галузь у змісті типових освітніх програм початкової школи. Особливості реалізації громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти. Пропонований зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської, історичної освітніх галузей Теоретико-дидактичні засади організації навчання, навчальної діяльності у контексті реалізації завдань громадянської та історичної освітньої галузі. Проблемне навчання в ході вивчення громадянської та історичної освітньої галузі. Інтегроване навчання в процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі. Проектне навчання в процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі. Методика організації творчого проектування в початковій школі. Формування громадянської та історичної компетентності в учнів початкової школи засобом інтегрованого підходу в умовах навчання інших освітніх галузей Державного стандарту початкової загальної середньої освіти. Методика формування громадянської та історичної компетентності у структурі навчання змістової лінії «Я – Людина» / «Людина». Методика навчання змістової лінії «Людина серед людей» / «Я серед людей» у структурі громадянської та історичної освітньої галузі. Методика навчання змістової лінії «Моя шкільна та місцева громади» у структурі громадянської та історичної освітньої галузі. Методика навчання змістової лінії «Людина в

суспільстві» / «Ми – громадяни України. Ми – європейці» у структурі громадянської та історичної освітньої галузі.

Список рекомендованих джерел:

1. Антонюк В., Яструб О. Самостійна робота у процесі підготовки студентів до викладання громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2022, С. 54-60.
2. Бакка Т. В., Мелещенко Т. В. Громадянська освіта та методики її навчання: новий етап розвитку в Україні. *Постметодика*. 2018. №1. С. 29–34.
3. Бібік Н. М. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
4. Боренько Я. Громадянська освіта в Україні: https://rpr.org.ua/wpcontent/uploads/2017/11/171108_citizenship-education-Ukraine-ukr_YB.pdf
5. Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз : навчальний посібник / за ред. А. М. Круглашова, Н. Ю. Ротар, І. В. Цікул. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича, 2022. 184 с.
6. Громадянська освіта та методика її навчання: підручник для студентів педагогічних закладів вищої освіти. За загальною редакцією Т. В. Бакка, Т. В. Мелещенко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 320 с.
7. Громадянська освіта: теорія і методика навчання .– http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/TTG_main.pdf
8. Державний стандарт початкової загальної освіти <https://newstandard.nus.org.ua/>
9. Журба О. В. Перспективи навчання історії та громадянської освіти в НУШ. Базова освіта НУШ: процесуальне правонаступництво : зб. Матеріалів регіонал. наук.-практ. інтернет-конференції, 29 березня 2021 р. Житомир : КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР. 2021. С. 35–38.
10. Ідей для роботи з дітьми. Сучасні форми роботи в школі. Шкільний світ. 2017. № 3. с. 21
11. Крамаренко А. Методика навчання природничої, громадянської та історичної освітніх галузей у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів ОПП «Початкова освіта». Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2020. 420 с.
12. Лобода О. М. Застосування інноваційних технологій в освіті України. Сучасна молодь в світі інформаційних технологій: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Херсон, 15 трав. 2020 р. ХДАУ, 2020. С. 71–73.
13. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Указ Президента України № 487/2021р від 27 вересня 2021 року: <https://www.president.gov.ua/documents/4872021-4019>
14. Олексін Ю. П., Цецик С. П., Цецик Я. П. Застосування сучасних освітніх технологій під час викладання курсу «Громадянська освіта». Актуальні питання у сучасній науці. № 7. 2023. С. 653–663.
15. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. Указ Президента 68/2016 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016/paran25#n25>
16. Ремех Т. Сутність і структура громадянської компетентності учня Нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 34–40.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Атестаційний екзамен проводиться в усній формі за білетами, складе ними відповідності до програми атестації здобувачів вищої освіти. Кожен білет містить три теоретичні питання.

Екзаменаційні питання спрямовані на виявлення рівня результатів навчання з фахових дисциплін як складової первинної професіоналізації майбутніх бакалаврів зі спеціальності 013 Початкова освіта.

Оцінка А (90 – 100 балів) – виставляється, якщо студент точно і повно відповів на запитання білета, чітко і логічно дав відповіді на поставлені екзаменаторами запитання, вільно володіє термінологією, наводить приклади з допоміжної літератури та власної практики, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу в професійній діяльності.

В (82 – 89) – ставиться у випадку, коли при відповіді студент допустив деякі помилки, неточності, але питання білета в цілому розкриті. Студент наводить приклади з власного досвіду, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу у стандартних ситуаціях. Відповідає на всі запитання, поставлені екзаменатором.

С (74 – 81) – ставиться у випадку, коли залишилась нерозкритою частина білета за умови, що основні аспекти запитань були розкриті правильно, помилки усуваються самим студентом, коли на них вказує екзаменатор. Студент частково демонструє напрями практичного застосування вивченого матеріалу в сфері дошкільної освіти.

Д (64 – 73) – виставляється за наявність у відповіді декількох суттєвих помилок, коли майже третина змісту білета залишається нерозкритою, допущені помилки і порушена логіка викладу, що впливає на результат та правильність висновків. Відповідь не аргументована прикладами, посиланнями на нормативно-правову базу чи літературні джерела. Відповідь на додаткові запитання екзаменатора є теж неповною.

Е (60 – 63) – студент відповідає на одне-два питання білету, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять; виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його правильна, але недостатньо осмислена. З допомогою екзаменатора здатний аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити висновки.

FX (35 – 59) – виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал у межах програм навчальних дисциплін, не дає конкретної відповіді на питання білету, не наводить прикладів, не ознайомлений з методичною і навчальною літературою з дисципліни, не здатний висвітлити поставлене питання. На додаткові та навідні запитання екзаменатора студент часто не знає правильної відповіді. Не володіє базовими категоріями та основними теоретичними поняттями з фахових дисциплін.